

ЗА ПЕДАГОГІЧНІ КАДРИ

ОРГАН ПАРТБЮРО, ДИРЕКЦІЇ, КОМІТЕТУ ЛКСМУ
І ПРОФОРГАНІЗАЦІЇ КИЇВСЬКОГО ДЕРЖАВНОГО
ПЕДАГОГІЧНОГО ІНСТИТУТУ ІМЕНІ О. М. ГОРЬКОГО

1861—1961

ЗАПОВІТ

Як умру, то поховайте
Мене на могилі,
Серед степу широкого
На Вкраїні милій.
Щоб лани широкополі,
І Дніпро, і кручі
Було видно, було чути,
Як реве ревучий.
Як понесе з України
У синєє море
Кров ворожу... отоді я
І лани, і гори —

Все покину і полину
До самого бога
Молитися. А до того
Я не знаю бога.
Поховайте та вставляйте,
Кайдани порвіте
І вражою злою кров'ю
Волю окропіте.
І мене в сім'ї великій,
В сім'ї вольній, новій,
Не забудьте пом'янути
Незлим тихим словом.

З творчим звітом

Хорова капела нашого інституту на запрошення Всесоюзного товариства по розповсюдженню політичних і наукових знань 7 березня поїхала в столицю нашої Батьківщини Москву, де візьме участь у ювілейних вечорах, присвячених 100-річчю з дня смерті Т. Г. Шевченка. Виступаючи в університеті Дружби народів імені Патріса Лумумби, хорова капела продемонструє такі твори: Л. Ревуцький — «Хустина» — поема для хору, солістів і симфонічного оркестру; М. Лисенко — «Жалібний марш», на слова Лесі Українки; Б. Вахнянін — «Садок вишневий», на слова Т. Г. Шевченка; «Заповіт», «Думи» в обробці О. Петровського та інші.

Хорова капела їде в Москву в складі ста учасників і перебуватиме там до 13 березня. Бажаємо, вам, товариші, успіхів у вашому творчому звіті.

Студенти — доповідачі

В зв'язку з широким відзначенням ювілею великого Кобзаря кафедри української літератури та методики мови й літератури виділили з числа аспірантів та кращих студентів старших курсів українського відділу мовно-літературного факультету 26 доповідачів, які проведуть бесіди, інформації й лекції про життєвий і творчий шлях Шевченка в організаціях, установах і на підприємствах Сталінського району м. Києва.

Відрадно відзначити, що в проведенні бесід і читанні лекцій активну участь беруть студенти — члени наукових гуртків української літератури та методики викладання української мови й літератури. У своїх виступах перед населенням вони використовують матеріали своїх рефератів, прочитаних і обговорених на заняттях гуртків.

Наш кор.

Поява «Кобзаря» була подібно сонцю, що раптом осяяло весь невеличкий край, заглянуло в душу бідняків, освітило красу душі нашого народу. Український народ в особі Шевченка побачив свого національного співця, захисника інтересів пригноблених, поборника правди. Поезії Шевченка поширювалися з блискавичною швидкістю, передавалися з уст в уста цілими поколіннями.

Народ прислухався до його творів, ловив кожне слово, кожну думку, шукав відповіді на злободенні питання у свого сина, який збагнув суть соціальної неправди, життя якого — тернистий шлях утисків, злиднів, повевірянь. Сам Шевченко писав, що історія його життя становить частину історії його батьківщини.

Він з палкою пристрастю любив свою Україну і не міг спокійно слухати її пісень, її мови.

Я так її, я так люблю
Мою Україну убогу,
Що проклену святого бога,
За неї душу погублю!

Відірваний від батьківщини, далеко від друзів, мучився Шевченко в заслання, але не нарікав на свою гірку долю.

Караюсь, мучусь, але не каюсь...

Пристрасна, сильна натура не могла миритися з кріпосним правом, що гнітило людину, змушалося над нею, принижувало її гідність. Протягом усього свого життя ненавидів Шевченко кріпацтво, хотів бачити людей щасливими.

В сонячний день 18 жовтня 1959 р. в м. Яготині силами громадськості відкрито пам'ятник Т. Г. Шевченку.

Старенький дідусь Михайло Агафонович Тихончук мрійно вдвляється в бронзове погруддя поета, що золотом переливається проти сонця.

— Я так його люблю, бережу ось тут, у серці. Ще за старих часів ходив пішки аж у Київ, щоб купити «Кобзаря»...

І бронзовий Шевченко сяє, як велика слава поета, як одвічний дар любові народу своєму синові. Більше п'ятидесяти пам'ятників Кобзареві стоїть на радянській землі, ніби символізуючи присутність Шевченка в нашому житті. Так, він з нами вічно, як вічна правда трудящого люду, він став безсмертним завдяки вогненному слову, своїй безмежній любові до бідарів, бо для нашого щастя віддав своє життя. Це ж він у своїх чудових піснях виливав сум і біль народний, закликав до помсти над панамі, що запрягли людей у ярма, змушалося над бідними. Нестерпний біль за свій безправний і знедолений народ пронизував його полум'яне серце, запалював гнівом і ненавистю до царизму.

Бодай кати їх постинали,
Отих царів, катів людських.
Це він, великий поет-революціонер, підніс голос протесту проти царизму і деспотії, закликаючи

Громадою обух стальить
Та добре вигострить сокиру
Та й заходиться вже будить.

ЛЮДИНА

Дуже важко написати про Шевченка щось нове. Найлегше говорити про нього цитатами. Але ніколи ще найлегше не було найкращим.

Здається, ми знаємо про Шевченка багато. В солідних томах історії української літератури по полицках розкладено його творчість за періодами, висвітлено його ідейно-політичні погляди... А нам невідомо навіть, коли саме Тарас написав свої перші твори, скільки ранніх віршів його не дійшли до нас, чим захоплювався Шевченко в роки молодості.

Ювілеї мають здебільшого один недолік — говорячи про великого Кобзаря пишуть і красномовно, в тіні залишають самого ювіляра як людину, як особу, що любила, помилялась, перемагала.

Спробую уникнути цього і був вечір у Будинку актора, де Д. Косарик, відкидаючи «хрестоматійний глянець» з спадщини Шевченка, говорив про поета як про людину, знайому багатьом не лише своїми пристрасними творами, а насамперед своєю чуйністю до скривджених, прихильністю до народного мистецтва, любов'ю до справжнього таланту. Можливо, у виступі Д. Косарика було багато домислу, можливо...

Якось під час розмови з Ю. С. Кобилицьким нам довелося почути від нього досить справедливу оцінку роботи Д. Косарика: «У нього часто фактичний матеріал відступає перед сміливими гіпотезами, перед творчістю. Власне, мабуть, так і треба художникові»...

Так і треба! Неодмінно слід говорити про живу людину, про

його думи і сумніви, про його перемоги і поразки.

Це зробила О. Іваненко, і зовсім по-своєму робить це зараз Д. Косарик.

Крім повісті про дитинство Тараса, що друкується зараз у «Вітчизні», він досить часто виступає в клубах, на підприємствах із своєрідними імпровізаціями про життя Тараса Шевченка.

Яким постає Шевченко в змалюванні Д. Косарика?

Спочатку — талановитим, бідним хлопчиною, що в захопленні скинув шапку, уперше побачивши Дніпро. Потім — розумним, працьовитим, юнаком-художником. Нарешті — змученим, але непереможеним Кобзарем, що розмовляє десь на горішці з Айрою Олдріджем, чудово розуміючи чорношкірого трагіка без перекладача.

Образ Шевченка і у викладі Косарика і в нашому викладі зараз ескізний, але він нагадує ескізи самого Шевченка, які дозволяють нам глибше зрозуміти душу поета.

Хай завжди буде так — кожен із шевченкознавців додає до величезного полотна, на якому постає образ бунтівника-правдолюбця, свій шкід — ми матимемо живий портрет Шевченка.

А поки що Д. Косарик пензлем закоханого художника додає декілька невеличких рис згаданого портрета і — ожили очі Тараса!

Дуже важко оживити очі людини на полотні. Проте справжні живописці роблять це. На те вони й художники, на те вони й письменники, нащадки незабутнього Кобзаря!

В. ТАТАЄВ.

ШЕВЧЕНКО І ЖІНОЧА ДОЛЯ

Скільки чудових творів присвятив поет жінці-страдниці! Катерина і Мар'яна-черниця, Ганна-наймичка і стара мати з поеми «Сова»... Щирість розповіді, теплота авторського чуття, висока мистецька довершеність образів героїнь, гарячий протест проти їх рабської долі — ці якості Шевченкових поем про долю жінки в гнібительському суспільстві хвилювали і хвилюють мільйони читачів. Вірно зауважував І. Франко: «Я не знаю в світовій літературі поета, який би став таким послідовним, таким гарячим, таким свідомим оборонцем права жінки на повне і людське життя».

Важливо підкреслити, що образ жінки пройшов у творчості Шевченка складну еволюцію: від Катерини, що своєю загибеллю висловила протест гнібительському ладові, від материнського подвигу Ганни, яка все життя своє присвятила синові, — до бунтарства месниці Марини, до безсмертя матері Аліди, що, продовжуючи справу замученого сина, стає на шлях революційної боротьби.

Шевченко пристрасно вірив у прекрасне майбутнє свого народу. І це майбутнє асоціювалося в поета з образом щасливої вільної жінки-трудівниці, жінки, гордої своїм материнством.

І на оновленій землі
Врага не буде, супостата,
А буде син, і буде мати,
І будуть люди на землі.

Збулися мрії поета. Осяяна сонцем прийдешнього комуністичного суспільства, творить чудеса «на оновленій землі» радянська жінка, повноправний будівник нового життя.

П. ХРОПКО.

КАНІВСЬКА ЛЕГЕНДА

Машини силос в ями повезли.
Росою ранок вмитий.
Кукурудзи гони почали —
И рішили діло це перекурити.
Вгощаю дядька:
— Прошу «Дружбу».
А він з кисета тягне самосад.
— Я теж у Степанцях учивсь.
На службу
В армію ходив.
Та й знов назад
Вернувся. Бо зелені древні
Кручі
І гори, й ліс із низим туманом.
І Дніпр безсонний та ревучий...
Не можу я забути!..
До речі: Дніпр...
Я розкажу тобі про це.
Ти не повіриш, знаю, та дарма.
А я повім про Кобзаря-бійця.
«Тю-тю на тебе, та його ж нема
В живих», — ти скажеш.
Я обіцяв, то й розкажу.
Он бачиш: молоком
Немов налитий піниться
Ущерт;
Із білими хатками села за
Лужком —
Його мов батька обступили.
О, рідний наш Дніпро тоді
Вмивався кров'ю недруга
І брата.

Палало жито, школа, хата
Від рук фашиста — ката, —
Киплячою смолою запеклась
Земля.
А наш загін на лузі ген
Лежить.
Чернечу видно всім здаля.
І раптом голос аж бринить:
— Там люд в неволі
Скутий
«Свою Україну любіть,
Любіть її во врем'я люте».
Не дайте ворогу, брати,
Своєї матері!..
Вперед!..
І в полум'ї, здолавши страх,
З'явився чорний силует
З гвинтівкою в руках...
І хто ж, ти думав? — Наш
Поет,
Тарас Григорович!
В шинелі
Піднявся на весь зріст
И пішов в атаку, де оселі
Догорали.
Під куль шалений свист
За Кобзарем пішли усі.
— За Канів! За Вкраїну! —
Лунало по Дніпру і по Росі.
Він біг.
Під ним зривались міни,
Гвоздили кулі наскрізь груди.

Т. ШЕВЧЕНКО

Историю время кует,
Немало имен тая...
Но — вечно имя твоё,
Но — вечно слава твоя.

Апостолом Правды ты шел
К сегодняшним дням торжества.
В величье свободу возвел,
Поставя на страже слова.

И что за сомнения там,
Что будто в век точных наук
Не стало вдруг места стихам
И хуже гармонии звук.

Нет! Мудрость шевченковских
Дум,
Поэм лучезарный свет,
Волнуя дерзающий ум,
Домчит до скоплений планет,
Где, может, жизнь кроет звезда.
Прекрасное вечно всегда!

Наташа КОСТЕНКО.

Снаряди падали йому до ніг,
А він гукав і біг:

— Вкраїна буде!

Врага ж не буде супостата!
Пустились люди вброд і вплав —
На бій ішли, хто лиш вставав.
А осінь їм дорогу слала
І землю багрянцем вкривала.
...Прийшов світанок —
Зник Тарас.

Перешукали скрізь у нас.
— Так де ж подівсь поет?
Лиш видно: на Чернечій силует
Видніється величний проти
Сходу.

Мов задивився у червону воду.
— Чому ж він там? —
пита начдив.

Я ж бачив сам,
Як в бій водив,
Як вів в атаку...
— Зі мною біг.

...А ми ще й разом йшли,
Так. Разом з ним були!
Хоч вір, не вір — я бачив сам.
Ось так, як це тебе...
...Почувсь машинний гуркіт,
Гам,

Ми завели комбайн
І повели в далекі гони...
Осіньне небо вже було червоне.

Дмитро ЧЕРЕДНИЧЕНКО,
с. Кожухівка, Васильків-
ського р-ну; випускник
КДП ім. Горького.

Олександр БОРОВОКО

Він геній був

Він од людей простих пішов у світ,
Поклавши хліба чорного в торбину...
Щоб потім розумом своїм прозріє
И вернутися на рідну Україну.

А села почорнілі од біди,
А люди від роботи, аж горбаті...
І вже його не вабили сади,
Проти панів не міг він більш мовчати.

А як народну силу розбудить?!
Тарас змужнілий кличе до сокири...
Він так хотів, щоб квітнула блакить,
А люди щоб жили у згоді-мирі!

Він геній був. Сам із людей простих,
З низів ішов, і тим зумів піднятися.
Тарасе, ти в серцях людей отих,
Кому життям своїм наблизив щастя.

Варвара ГРИНЬКО

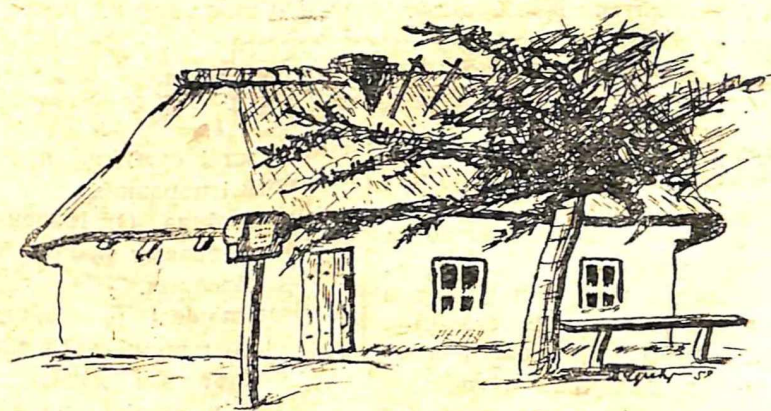
Слово поета

І гнівнее слово, і думка правдива
Сокиру у руки давала сміливо,
Щоб встати за неньку свою Україну,
За землю святу! За мою Батьківщину!

Ворожою кров'ю окроплено волю,
І слово поета знайшло свою долю.
Воно по безмежному світу лунає
Від рідного краю до Конго, Алжіру, Китаю.

І села в обнові твої, і міста,
І пісня твоя в трударів на устах.
Твоя Україна квітує в обнові —
В народів сім'ї вона, вольній і новій.

На радість народу ростуть наші діти,
І здійснились в праці твої заповіти,
І слово крилате, як дар Кобзаря,
Горить в кожному серці, неначе зоря.

Село Шевченкове, Вільшанського району, Черка-
ської області. У цій хаті в дитинстві жив і вчився гра-
моти у дядка Т. Г. Шевченко (1824—1827 рр.).

Мал. Д. Чередниченка.

МЕНІ ТРИНАДЦЯТИЙ МИНАЛО

(Новела)

...Я пас ягнята за селом...
Голос професора уривчастий,
проникливий. Затихла аудито-
рія, заммерла. П'ятдесят пар
студентських очей застигли не-
порухомо.
На стіні — білоголовий хлоп-
чик присів стомлено на мить
серед овечат. Малює, забувши
про все на світі.
...За середньою партою —
худорлявий студент. Колись
йому теж було тринадцять. Ді-
став пожовклу від часу фото-
графію з підписом у правому
кутку: «Мій ідеал». А нижче:
«6-й клас, 1951 рік».
З фото дивляться на нього
сині очі — теплять і триво-
жать. З-під буйного чуба почи-
нається і ховається в кущува-
тій брові неширокий рубець.
Майже непомітний, тільки тоді,
коли Василь Іванович розпо-
в'дає схвилювано учням про
своє дитинство чи тривожну
юність, він нараз багровіє. За-
мислився студент. У його па-
м'яті спливає неквапна розпо-
відь. Слова скупі і вагомі, як
олово, падають в дитячу душу.
...У тісній хатині з низькою

стелею темно, вогко. На че-
реп'яній мисці, перевернутій
догори дном, тьмяно моргає ка-
ганець. У кутку, під піччю, не-
вгаває цвіркун. Заходиться
старечим кашлем дід і знову
замовкає. Батько одну за од-
ною палить самокрутки. Потім
каже:
— Назавтра приготуй торбу
для Василя. До економії піде-
мо.
Мати пестить світловолосу,
давно нестрижену голівку сина.
Як вона хотіла, щоб хоч один
з її 12 дітей вивчився та ви-
йшов у люди! Ось і Василько
підір.
А ранком почалась юність.
— Візьми, Василю, книгу. З
дитинства її бережу, — хрип-
лив голосом сказав дід і поці-
лував трічі. — Я не доживу до
заповітних днів. Може хоч тобі
поталанить!..
Всією родиною провели за
село. Оглянувся Василько во-
станне. Мати застигла з двома
сестричками на руках, а най-
старшенький, Мишко, однією
рукою вчепився за спідницю, а
другою махає услід.
Василько ступає широко, на-
магаючись потрапити з батьком

у ногу. Йшли на схід, де чер-
воними стрілами перше промін-
ня пронизувало сиві обшарпані
хмари...
Потім... Корови розбрелися
по долині, пасуться. Василько
примостився зручніше під ко-
пою. Хвилиною — і забув про
все на світі: герої книги поло-
нили серце. Хлопець плаче над
долею Катерини, іде разом
з грізними гайдамаками на
Умань.
— Ось я тобі пок-каж-жу. —
Голос економ несподіваний,
лютий. — Я пок-каж-жу.
Навай боляче оперезав дитя-
чу спину.
Василько спочатку не збаг-
нув, що сталося.
— Не смійте! — раптом
стиснув кулачата.
— Ах ти, цуцень. Бунтуєш!
...Його знайшли наймити, що
приїхали по жито. В грізній
мовчанці підняли неспритомного
пастушка, покляли на гарбу,
підстеливши свитину, і повезли
до економії.
Сплеснула руками стара най-
мичка Марина, заплакала.
— Нічого з ним не станеть-
ся, — кинув економ. — Обмий
водою, хай полежить днів два-

три. Потім — до худоби. Нічо-
го даром хліб їсти!
Лише другої ночі з'явилася
свідомість. Повернувся, застог-
нав.

— Не тарабань так...
— То буря у вікно, — про-
мовила, нахилившись, Марина.
— Я їду, візьміть мене з
собою, люди добрі, гайдамаки...
— Ти ще малий, синку. Ось
підростеш. Скільки тобі років?
— Тринадцять, як і Тараси-
ку, — блимнули вогники з-під
опухлих бровенят і знову згас-
ли. — Віддайте мені книгу, чус-
те, книгу...
Десь за північ під стогін і за-
вивання бурі забився сном.

Схрестивши руки на грудях,
заснула і наймичка.
Прокинулася рано. Надворі
ще темно. Густий дощ не пере-
стає хлистати по шибках. Рап-
том ойкнула — ряднина лежала
на краю полу, зім'ята, самотня.
Побудила наймитів: Ва-
силька ніде не було. Лише пе-
ред обідом скотар Микита зна-
йшов у полуніжку. Лежав мо-
крый, задубілий, притискаючи
до грудей пошарпаного «Коб-
заря»...

...В двері постукали. Кирпа-
тий хлопчик ніяково застиг бі-
ля порогу.
— Проходь, проходь. Стало-
ся щось?

Учень переступав з ноги на

ногу, ніяковіє.
— Розповідали нам сьогодні
у класі про своє дитинство.
Того «Кобзаря» обіцяли пока-
зати...

Василь Іванович згадав про
сьогоднішній урок, про закам'я-
нілі личка шестикласників.

— Сідай, спочатку чаю ви-
п'ємо.

Сиділи один проти одного:
педагог і учень. Палає рубець
на зморщеному чолі, палахко-
тять щокі у шестикласників...

В буремні роки революції
змужнілим юнаком нищив усе.
«що паном звалось». Потім —
правофланговий Першої Кі-
мної Армії, секретар комен-
заму, «без милосердя» трощив
куркульські банди, колективі-
зація, Вітчизняна війна...

І мене в сім'ї великий.
Сім'ї вольній, новій,
Не забудьте пом'янути
Незлим тихим словом.

Тиша. Замовк професор. І не-
мов розсунулися стіни аудито-
рії — весь рідний край став
перед очима. Вільна, щаслива,
рідна Батьківщина.

Петро ІГНАТЕНКО.

Редактор О. КАРДАШ.